

Het afvinken van een lijstje maakt iemand niet tot een goede mentor

Mentorschap in de GGZ: familielid of professional

Een moeder die mentor is, zegt: 'Een woonplek zonder begeleiding is voor mijn zoon niet goed. Dan haalt hij iedereen binnen.' Een professionele mentor denkt eerder dat het wel los zal lopen. Geertje Paaij praat met twee familievertrouwenspersonen over de voors en tegens van professioneel of familie-mentorschap.

tekst Geertje Paaij | yn@ypsilon.org illustratie Loek Weijts

Mentorschap

Soms kunnen mensen niet goed voor zichzelf zorgen, bijvoorbeeld omdat zij een psychiatrische aandoening of een verslaving hebben. Om te voorkomen dat anderen misbruik van ze maken, kan de kantonrechter een mentor aanstellen.

De **kantonrechter** benoemt bij voorkeur de partner of een familielid. Als die niet beschikbaar zijn, dan benoemt hij een buitenstaander.

Een **mentor** ondertekent een bereidverklaring. Hij neemt beslissingen over de verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding als de patiënt dat zelf niet kan. Zo mogelijk in nauw overleg met de patiënt handelt hij zoals de patiënt dat zou hebben gedaan als hij wel wilsbekwaam was geweest.

Belanghebbenden:

- **partner en meerderjarige kinderen** of, als die er niet zijn;
- **ouders** of, als die er niet zijn;
- **meerderjarige broers en zussen.**

Zij ondertekenen een akkoordverklaring waarin zij instemmen met de maatregel en met de voorgestelde mentor.

Ik geloof niet zo in de 'overbezorgde moeder'

Wat buiten het gezichtsveld van een kantonrechter blijft, is of een mentor zijn cliënt goed aanvoelt. Als dat ontbreekt, kunnen beslissingen in het nadeel van de cliënt uitvallen.'

De Leijer: 'Een mentor heeft toch een signalerende functie?'

Rodenburg: 'Een professionele mentor ziet zijn cliënt veel te weinig en die kan meestal geen goed verhaal vertellen. Dat is immers een van de redenen waarom iemand een mentor heeft! Als de instelling dan een plausibele uitleg geeft, gaat een mentor daar al snel in mee.' Een professionele mentor kent zijn cliënt nooit zo goed als zijn familie. Is het om die reden raadzaam jezelf - als vader of moeder, broer of zus - als mentor te laten benoemen?

De Leijer ervaart dat familie veel meer vanuit betrokkenheid handelt en overlegt met de cliënt. 'Nadeel kan zijn dat zij wellicht té betrokken is. Dat maakt het ook lastig voor familie.'

Rodenburg: 'Ten eerste geloof ik niet zo in 'de overbezorgde moeder'. Ik vind het verschrikkelijk als een professionele mentor zegt dat hij er alleen voor de cliënt is en niet voor de familie. Binnen een instelling weten ze niet altijd exact hoe ver het mentorschap gaat. Ik heb meegemaakt dat een moeder door een advocaat moest laten uitleggen wat de status van een familiementor is.'

De Leijer spreekt professionele mentoren aan op hun handelwijze. Over het algemeen is hun opstelling vrij zakelijk. 'Dan zeggen ze zoiets als 'Ik heb binnen mijn

kaders gedaan wat mogelijk is' tot en met 'Ik heb nog meer cliënten met wie ik mij bezig moet houden.'

Rodenburg: 'Dat is nu exact waar het wringt. Voordat je iemand echt kent, gaan er maanden, zo niet een jaar, overheen. Een moeder die mentor is, kan zeggen: 'Een woonplek zonder begeleiding is voor mijn zoon niet goed. Dan haalt hij onfrisse figuren naar binnen.' Een professionele mentor zal eerder denken dat het wel los zal lopen.'

Handtekening

In ieder geval moet een professionele mentor - net als een familiementor - drie keer per jaar met het team en de cliënt om tafel om de gang van zaken rond het behandelplan door te spreken.

De Leijer: 'Dat is in ieder geval een stok achter de deur. Zonder handtekening, geen behandelplan.'

De Leijer komt regelmatig tegen dat familieleden denken dat zij als mentor voor een gedwongen opname kunnen

Het afvinken van een lijstje maakt iemand niet tot een goede mentor

Mentorschap in de GGZ: familielid of professional

Een moeder die mentor is, zegt: 'Een woonplek zonder begeleiding is voor mijn zoon niet goed. Dan haalt hij iedereen binnen.' Een professionele mentor denkt eerder dat het wel los zal lopen. Geertje Paaij praat met twee familievertrouwenspersonen over de voors en tegens van professioneel of familie-mentorschap.

tekst Geertje Paaij | yn@ypsilon.org illustratie Loek Weijts

Mentorschap

Soms kunnen mensen niet goed voor zichzelf zorgen, bijvoorbeeld omdat zij een psychiatrische aandoening of een verslaving hebben. Om te voorkomen dat anderen misbruik van ze maken, kan de kantonrechter een mentor aanstellen.

De **kantonrechter** benoemt bij voorkeur de partner of een familielid. Als die niet beschikbaar zijn, dan benoemt hij een buitenstaander.

Een **mentor** ondertekent een bereidverklaring. Hij neemt beslissingen over de verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding als de patiënt dat zelf niet kan. Zo mogelijk in nauw overleg met de patiënt handelt hij zoals de patiënt dat zou hebben gedaan als hij wel wilsbekwaam was geweest.

Belanghebbenden:

- **partner en meerderjarige kinderen** of, als die er niet zijn;
- **ouders** of, als die er niet zijn;
- **meerderjarige broers en zussen.**

Zij ondertekenen een akkoordverklaring waarin zij instemmen met de maatregel en met de voorgestelde mentor.

Als familiementor heb je óók verplichtingen. Dat ziet naaste familie weleens over het hoofd,' zegt **Ellen de Leijer**, familievertrouwenspersoon (fvp) bij twee GGZ-instellingen. 'Je bent medeverantwoordelijk voor de verzorging en de behandeling. Daarnaast moet je een verslag van je taken op gezette tijden naar de kantonrechter sturen.'

Jacqueline Rodenburg, fvp bij zeven GGZ-instellingen, heeft vooral gemengde gevoelens bij de rapportages van een professionele mentor: 'De kantonrechter kijkt zuiver met een juridische bril. Hoe vaak is de mentor bij zijn cliënt langs geweest, legt hij op een correcte manier verantwoording af over zijn beslissingen? Het afvinken van een lijstje wil nog niet zeggen dat iemand een goede mentor is.

Ik geloof niet zo in de 'overbezorgde moeder'

Wat buiten het gezichtsveld van een kantonrechter blijft, is of een mentor zijn cliënt goed aanvoelt. Als dat ontbreekt, kunnen beslissingen in het nadeel van de cliënt uitvallen.'

De Leijer: 'Een mentor heeft toch een signalerende functie?'

Rodenburg: 'Een professionele mentor ziet zijn cliënt veel te weinig en die kan meestal geen goed verhaal vertellen. Dat is immers een van de redenen waarom iemand een mentor heeft! Als de instelling dan een plausibele uitleg geeft, gaat een mentor daar al snel in mee.' Een professionele mentor kent zijn cliënt nooit zo goed als zijn familie. Is het om die reden raadzaam jezelf - als vader of moeder, broer of zus - als mentor te laten benoemen?

De Leijer ervaart dat familie veel meer vanuit betrokkenheid handelt en overlegt met de cliënt. 'Nadeel kan zijn dat zij wellicht té betrokken is. Dat maakt het ook lastig voor familie.'

Rodenburg: 'Ten eerste geloof ik niet zo in 'de overbezorgde moeder'. Ik vind het verschrikkelijk als een professionele mentor zegt dat hij er alleen voor de cliënt is en niet voor de familie. Binnen een instelling weten ze niet altijd exact hoe ver het mentorschap gaat. Ik heb meegemaakt dat een moeder door een advocaat moest laten uitleggen wat de status van een familiementor is.'

De Leijer spreekt professionele mentoren aan op hun handelwijze. Over het algemeen is hun opstelling vrij zakelijk. 'Dan zeggen ze zoiets als 'Ik heb binnen mijn

kaders gedaan wat mogelijk is' tot en met 'Ik heb nog meer cliënten met wie ik mij bezig moet houden.'

Rodenburg: 'Dat is nu exact waar het wringt. Voordat je iemand echt kent, gaan er maanden, zo niet een jaar, overheen. Een moeder die mentor is, kan zeggen: 'Een woonplek zonder begeleiding is voor mijn zoon niet goed. Dan haalt hij onfrisse figuren naar binnen.' Een professionele mentor zal eerder denken dat het wel los zal lopen.'

Handtekening

In ieder geval moet een professionele mentor - net als een familiementor - drie keer per jaar met het team en de cliënt om tafel om de gang van zaken rond het behandelplan door te spreken.

De Leijer: 'Dat is in ieder geval een stok achter de deur. Zonder handtekening, geen behandelplan.'

De Leijer komt regelmatig tegen dat familieleden denken dat zij als mentor voor een gedwongen opname kunnen

→ VERVOLG

zorgen. 'Daar ga je als mentor - wel of geen professional - niet over. Je kunt hooguit verzoeken om een geneeskundige verklaring ter ondersteuning van de procedure.' Die wordt altijd opgesteld door een psychiater die niet is betrokken bij de behandeling.

Rodenburg: 'De GGZ heeft het laatste woord. Wel is het zo dat een familie-mentor veel meer op zijn status moet hameren dan een professionele mentor.' De Leijer komt weleens op afdelingen steeds dezelfde mentoren tegen. 'Ik schat in dat dit uit gemakzucht is. Voor een instelling is het immers handig om een mentor met meerdere cliënten te hebben. Het gevaar sluipt erin dat iemand zijn onafhankelijke houding verliest, en een van hen wordt.'

Grondhouding

De wettelijke vertegenwoordiging staat omschreven in de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO). Dat leidt weleens tot frustratie bij familieleden.

Rodenburg: 'Als een cliënt zijn schriftelijke verklaring intrekt, contact met familie afwijst en geen mentor heeft, zit er niemand om tafel met de GGZ. Als je dan aan een cliënt vraagt: 'Zullen we een familielid uitnodigen?' is het antwoord waarschijnlijk negatief. Als je de vraag anders inkleedt door uit te leggen dat de aanwezigheid van familie belangrijk is, is de kans op toestemming groter.

Alles valt of staat met de grondhouding van hulpverleners. Als die zou veranderen, zouden we het meeste winnen. Kijk waar het werkelijk om gaat in plaats van je star vasthouden aan privacyregels.'

Wat de rechter niet kan weten is of een mentor zijn cliënt goed aanvoelt

Met de generieke module 'Samenwerking en ondersteuning naasten van mensen met psychische problematiek' zijn instellingen verplicht familie te informeren en te ondersteunen.

De Leijer: 'Ook de nieuwe Wet Verplichte GGz, geeft de familie meer positie. Bij gedwongen zorg móet de rechter familie horen.'

Rodenburg komt tegen dat ouders een zucht van verlichting slaken als zij het mentorschap aan een professional hebben overgedragen. 'Zij denken dat ie-

mand met verstand van zaken alles nu goed gaat regelen. Eindelijk kunnen zij weer 'gewoon' moeder zijn. Wat er vervolgens gebeurt, is dat de moeder de mentor weer gaat bellen omdat dingen niet goed lopen. Zo is het cirkeltje weer rond.'

Aanrader?

Wat zou Rodenburg familie aanraden? 'Als de relatie het toelaat en je kunt het aan, zou ik het mentorschap zelf doen. Betrokken blijf je immers toch wel.'

De Leijer kijkt er iets anders tegenaan. 'Als je zoon of dochter in een psychose raakt en dwingende eisen stelt op het gebied van zorg en behandeling, kun je niet zeggen: 'Daar ga ik niet over. Ga daar maar met je behandelaar over in gesprek.' Je bent immers familiementor? Dat kan dus je relatie veranderen. Zowel positief, maar ook zeker in negatieve zin.' *

Wettelijke vertegenwoordiging

Volgens de WGBO (Wet Geneeskundige Behandelings Overeenkomst) kunnen de volgende personen vertegenwoordiger zijn:

- **curator/mentor**, benoemd door de kantonrechter;
- **schriftelijk gemachtigde**, benoemd door de cliënt (schriftelijke verklaring);
- **echtgenoot of partner**, niet benoemd: vrijwillig;
- **ouder/kind/broer/zus**, niet benoemd: vrijwillig.

Deze opsomming is in volgorde. Dus eerst moet de arts kijken of er een mentor of curator is. Is deze er niet? Dan kijkt hij of er een schriftelijke gemachtigde is.

Komen de ouders, kinderen, broers en zussen er niet uit wie de vertegenwoordiger wordt, dan bepaalt de arts wie vertegenwoordiger wordt. Een vertegenwoordiger heeft in principe recht op informatie en inzage in het dossier, of een kopie van het dossier. De vertegenwoordiger krijgt alleen de informatie die nodig is om beslissingen te nemen.